

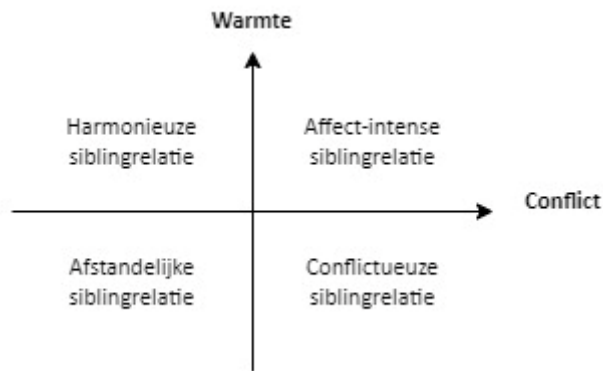
Facts and Figures: Siblingrelaties

Eva Van Kelecom

De relatie tussen broers en zussen (zgn. siblings) is om verschillende redenen uniek. Ten eerste is de siblingrelatie de langstdurende relatie. Vriendschappen en partnerrelaties kunnen eindigen, terwijl de siblingrelatie blijft bestaan, zelfs wanneer een emotionele verbondenheid ontbreekt of het contact wordt verbroken (Campione-Barr & Killoren, 2019). Ten tweede brengen siblings tijdens de kindertijd meer tijd door met elkaar dan met wie ook (Emmery & Loosveldt, 2020). Ten derde moeten siblings spullen (bv. tv, speelgoed), ruimte (bv. leefruimte, badkamer) en aandacht van ouders delen. Tenslotte fungeert de siblingrelatie als een belangrijke context voor de sociale, emotionele en cognitieve ontwikkeling (East, 2009). Het biedt een gelijkwaardige, niet-hiërarchische omgeving waarbinnen kinderen kunnen experimenteren en hun sociale vaardigheden kunnen ontwikkelen. De siblingrelatie is met andere woorden een belangrijke sociale context. Aan de hand van de JOP-grootstedelijke monitor 3 (2023) belicht deze Facts & Figures de kwaliteit van siblingrelaties en de factoren die jongeren kwetsbaarder maken voor een negatieve siblingrelatie.

Positieve en negatieve aspecten van de siblingrelatie

De siblingrelatie wordt als ambivalent beschouwd, waarbinnen een brede waaier aan positieve en negatieve aspecten kunnen worden ervaren (Emmery & Loosveldt, 2020; Kramer, 2010; Lamb & Sutton-Smith, 2014). Aan de ene kant kan een sibling optreden als vriend, vertrouwenspersoon, bondgenoot en steunfiguur. Aan de andere kant kan een sibling de oorzaak zijn van pijn, jaloezie, vijandigheid en agressie. Om de kwaliteit van siblingrelaties na te gaan, worden deze positieve en negatieve aspecten herleid tot 'warmte' en 'conflict'. Warmte heeft betrekking op het ervaren van een hechte band, kameraadschap, affectie en steun (Katz & Hamama, 2018; Sanders, 2017). Conflict verwijst naar de mate van discussie, ruzie, onenigheid, vijandigheid en agressie (Sanders, 2017).

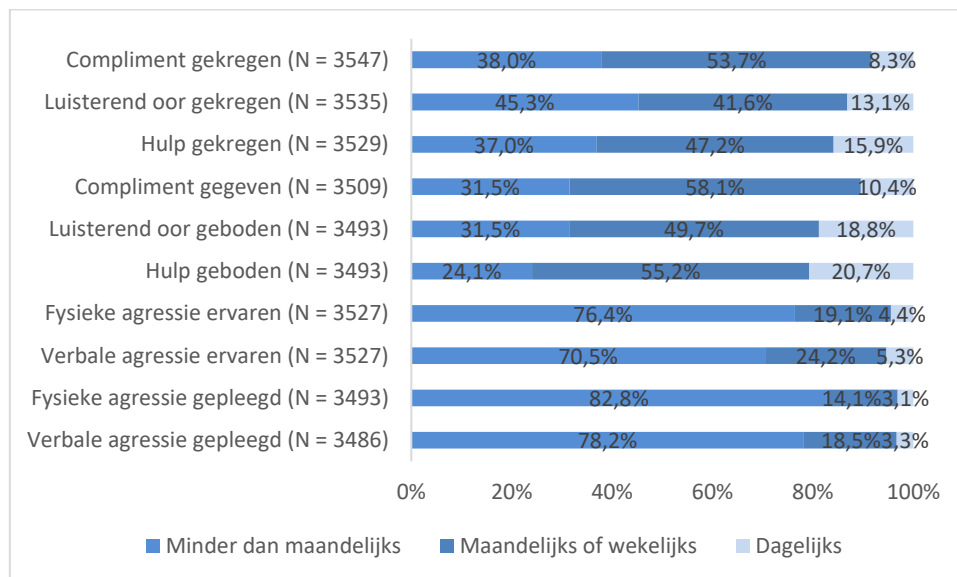
Figuur 1. Kwaliteit van siblingrelaties volgens de typologie van McGuire, McHale & Updegraff (1996)

Op basis van de aanwezigheid van warmte en/of conflict, komen McGuire en collega's (1996) tot vier types van siblingrelaties (Figuur 1): de harmonieuze siblingrelatie (veel warmte in combinatie met weinig conflict), de affect-intense siblingrelatie (veel warmte in combinatie met veel conflict), de conflictueuze siblingrelatie (weinig warmte in combinatie met veel conflict) en de afstandelijke siblingrelatie (weinig warmte in combinatie met weinig conflict). Internationale studies komen tot de vaststelling dat de meeste siblingrelaties behoren tot het affect-intense type (Campion-Barr & Killoren, 2019; Killoren et al., 2017; Kim et al., 2006). De meeste siblings ervaren met andere woorden zowel warmte als conflict in hun onderlinge relatie. Conflict maakt dus inherent deel uit van veel siblingrelaties. Daarom is het van belang om het onderscheid te maken tussen normale conflicten en rivaliteit enerzijds en gewelddadig gedrag anderzijds. In de literatuur worden deze termen echter door elkaar gebruikt en bestaat er geen algemeen aanvaarde definitie of afbakening van siblinggeweld. Auteurs zijn het er wel over eens dat er herhaaldelijk en doelbewust fysieke en/of emotionele schade moet worden berokkend alvorens het gedrag als siblinggeweld kan worden beschouwd (Perkins & Meyers, 2020).

Verschillende factoren hangen samen met een minder gunstige siblingrelatie. Zo zijn jongens in het algemeen vaker betrokken in siblinggeweld, alsook in meer ernstige vormen van geweld dan meisjes (Eriksen & Jensen, 2006, 2009; Tucker et al., 2015). Andere studies vinden daarentegen dat jongens en meisjes even vaak betrokken zijn in siblinggeweld (Nowakowski-Sims et al., 2008). Jongens zouden wel meer betrokken zijn in fysiek siblinggeweld en meisjes in verbaal/psychologisch siblinggeweld. Daarnaast komt siblinggeweld voornamelijk voor tijdens de kindertijd (tot 10 jaar) en neemt het af naarmate siblings ouder worden (Button & Gealt, 2010; Eriksen & Jensen, 2009; Tucker et al., 2013). Verder kan siblinggeweld in alle sociaaleconomische klassen voorkomen (Hoffman et al., 2005), maar zou het vaker voorkomen in gezinnen met een lage economische status (Eriksen & Jensen, 2006). Tot slot zouden biologische siblings een hechtere siblingrelatie ervaren in vergelijking met half- en stiefsiblings. Volgens Sanner et al. (2018) ervaren half- en stiefsiblings minder warmte en meer conflict omdat een biologisch verwantschap ontbreekt en deze siblings tot dan toe opgroeiden met verschillende waarden, normen en regels. In een nieuw-samengesteld gezin wordt er ook meer stress ervaren en heerst er meer onenigheid over financiële, materiële en emotionele middelen. Doordat biologische siblings een hechtere relatie hebben, zoeken zij elkaar meer op, waardoor er meer gelegenheid is voor (gewelddadige) conflicten (Sanner et al., 2018).

De kwaliteit van siblingrelaties bij Vlaamse jongeren

Aan de hand van de JOP-grootstedelijke monitor 3 (2023) bekijken we de kwaliteit van siblingrelaties bij Vlaamse jongeren (12 tot 18 jaar).¹ Van de 5463 jongeren die de vragenlijst invulden, hebben 3795 jongeren minstens één broer of zus. Siblingwarmte wordt bevraagd aan de hand van zes items die peilen naar het krijgen of geven van een compliment, een luisterend oor en hulp. Siblingconflict wordt bevraagd aan de hand van vier items die peilen naar de betrokkenheid in fysieke en verbale agressie.

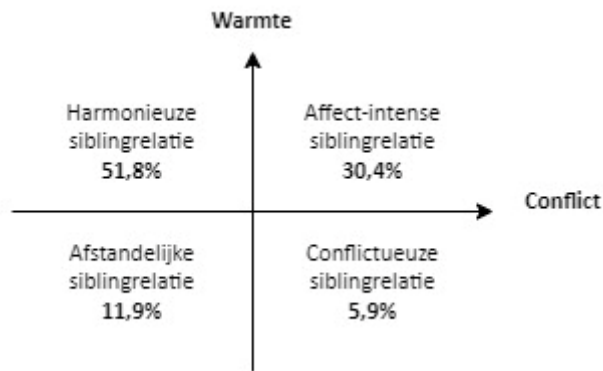
Figuur 1. Ervaren warmte en conflict binnen de siblingrelatie in de afgelopen 12 maanden

Bron: JOP-grootstedelijke monitor 3 (2023)

Een grote meerderheid van de jongeren krijgt regelmatig een compliment en kan bij een sibling terecht voor een luisterend oor of hulp (Figuur 1). De meeste jongeren geven hun sibling ook regelmatig een compliment en bieden hen een luisterend oor of hulp. Verder is ongeveer 1 op de 5 jongeren maandelijks of wekelijks betrokken in siblingconflict. Ongeveer 5 procent ervaart dagelijks fysieke of verbale agressie vanwege een sibling en ongeveer 3 procent pleegt dagelijks fysieke of verbale agressie ten aanzien van een sibling.

Om de kwaliteit van siblingrelaties na te gaan, combineren we warmte en conflict. De zes items die peilen naar siblingwarmte worden samengenomen op een schaal van 0 tot 6. Een score van 0 tot 3 komt overeen met weinig warmte en een score van 4 tot 6 komt overeen met veel warmte. Gelijkaardig worden de vier items die peilen naar siblingconflict samengenomen op een schaal van 0 tot 4. Een score van 0 tot 2 komt overeen met weinig conflict en een score van 3 tot 4 komt overeen met veel conflict. In Figuur 2 zien we dat de grootste groep jongeren een harmonieuze siblingrelatie ervaart, met veel warmte en weinig conflict. De tweede grootste groep ervaart veel warmte én veel conflict (affect-intense siblingrelatie). Een beperkt aantal jongeren ervaart noch warmte noch conflict (afstandelijke siblingrelatie) of uitsluitend conflict (conflictueuze siblingrelatie).

¹ Voor meer informatie over de steekproeftrekking en dataverzameling, zie Bradt (2024).

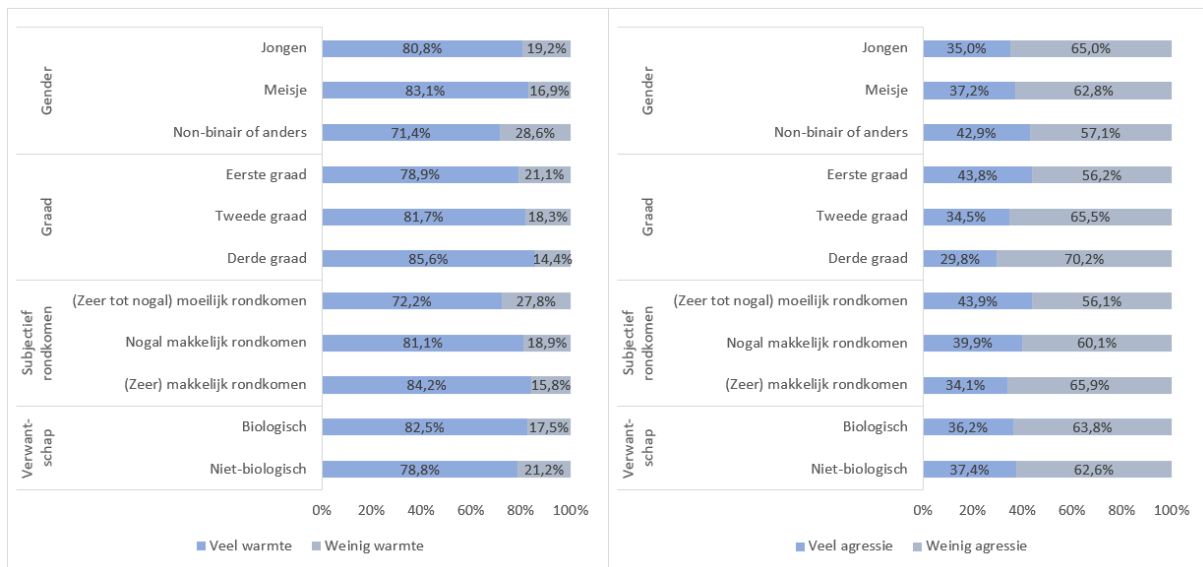

Figuur 2. Kwaliteit van siblingrelaties bij Vlaamse jongeren (N = 3550)

Bron: JOP-grootstedelijke monitor 3 (2023)

Welke jongeren zijn kwetsbaarder voor een negatieve siblingrelatie?

Vervolgens bekijken we welke jongeren kwetsbaarder zijn voor een negatieve siblingrelatie. Daartoe brengen we gender, graad, subjectief rondkomen en verwantschap tussen siblings in verband met siblingwarmte en siblingconflict (Figuur 3).² We vinden geen verschil in siblingwarmte en -conflict tussen jongens, meisjes en personen die zich als non-binair of anders identificeren. Daarnaast ervaren jongeren uit de eerste en tweede graad minder siblingwarmte in vergelijking met jongeren uit de derde graad. Jongeren uit de eerste graad zijn het vaakst betrokken in siblingconflict en jongeren uit de derde graad het minst. Verder ervaren jongeren die opgroeien in een gezin dat moeilijker rondkomt minder warmte en zijn zij vaker betrokken in siblingconflict dan jongeren die opgroeien in een gezin dat makkelijker rondkomt. Tenslotte ervaren jongeren met minstens één niet-biologische sibling minder warmte dan jongeren met uitsluitend biologische siblings. Voor siblingconflict wordt geen verschil gevonden naargelang het verwantschap tussen de siblings.

Figuur 3. Verband tussen sociodemografische kenmerken en siblingwarmte en -conflict (N = 3565)

Bron: JOP-grootstedelijke monitor 3 (2023)

² Dit gebeurde aan de hand van kruistabellen en een chi²-toets. Enkel de statistisch significante resultaten worden besproken.

Conclusie

Aan de hand van de JOP-grootstedelijke monitor 3 (2023) werd de kwaliteit van siblingrelaties bij Vlaamse jongeren nagegaan, alsook welke jongeren kwetsbaarder zijn voor een minder gunstige siblingrelatie. De grootste groep jongeren ervaart een harmonieuze siblingrelatie, met veel warmte en weinig conflict. Toch is ongeveer 1 op de 5 jongeren regelmatig betrokken in fysieke en/of verbale agressie met siblings. De cijfers in de literatuur variëren echter tussen de 15 en 80 procent (afhankelijk van de definitie en operationalisering). Daarnaast wijzen studies erop dat de meeste siblingrelaties tot het affect-intense type behoren. Een mogelijke verklaring voor de onderrapportage van siblingconflict is de beperkte vraagstelling in de JOP-grootstedelijke monitor. Deze omvat namelijk een brede vragenlijst over de leefwereld van jongeren, waardoor het niet mogelijk is om siblingconflict uitgebreid te bevragen. Het is dan ook beperkt tot 4 items die peilen naar fysieke en verbale agressie tussen broers en zussen. Doorgaans wordt siblingconflict echter bevraagd aan de hand van de *Conflict Tactics Scale* van Straus (1979), bestaande uit 39 items die peilen naar de manier waarop conflicten worden gehanteerd. Door te werken met items die uitsluitend naar fysieke en verbale agressie peilen, vatten we niet de werkelijke betrokkenheid in destructieve conflicten tussen siblings.

In overeenstemming met de literatuur rapporteren jongere jongeren (eerste graad) en jongeren die opgroeien in een gezin dat moeilijker rondkomt het minste siblingwarmte en het meeste siblingconflict. Niet-biologische siblings ervaren eveneens minder warmte vanwege hun siblings. Op vlak van gender wordt er geen verschil gevonden. Dit kan eveneens verder onderzocht worden door een uitgebreidere bevraging. In de JOP-monitor wordt namelijk niet gevraagd of de sibling waarover de jongere rapporteert een broer of zus is, terwijl de gendercombinatie binnen een siblingdyade bepalender is voor de aanwezigheid van siblingconflict dan het gender van één sibling. Toekomstig onderzoek kan siblingconflict in verband brengen met kenmerken van de siblingdyade (bv. gendercombinatie, leeftijdsverschil, geboortevolgorde). Daarnaast kan toekomstig onderzoek de kenmerken van het nieuw-samengesteld gezin breder in kaart brengen (bv. hoe lang geleden vormde het nieuw-samengesteld gezin zich, wat is de kwaliteit van de relatie met (stief-)ouders). Het is daarbij aangeraden om ook siblingconflict uitgebreider te bevragen, zodat het hele continuüm van normale conflicten tot gewelddadig gedrag wordt omvat.

Waakzaamheid voor de aanwezigheid van siblingconflict en -geweld is aangewezen. Het ervaren van siblingconflict- en geweld kan namelijk gepaard gaan met verschillende korte- en langetermijngevolgen, zowel voor degene die het gewelddadig gedrag stelt, als voor degene die het ondergaat. Zo verhoogt het risico op angst, depressie, een laag zelfbeeld en middelengebruik. Jongeren die betrokken zijn in siblinggeweld zijn ook vaker betrokken in geweld ten aanzien van peers en ander delinquent gedrag. Het is daarom van belang om signalen van siblinggeweld tijdig op te pikken en actie te ondernemen om het geweld te stoppen. Daarbij is bijzondere waakzaamheid aangewezen voor jongeren die maatschappelijk kwetsbaar zijn. Zij zijn namelijk eveneens kwetsbaarder voor een negatieve siblingrelatie en lopen zo een hoger risico om betrokken te zijn in siblinggeweld.

Referenties

- Bradt, L. (2024). Inleiding: Naar een nieuwe 'staat van de jeugd'. In S. Lagaert, S. Pleysier, J. Put, J. Siongers, & B. Spruyt (Eds.), *Jongeren in cijfers en letter 5. Bevindingen uit de JOP-monitor 2023* (pp. 11-42). Owl Press.
- Button, D. M., & Gealt, R. (2010). High Risk Behaviors Among Victims of Sibling Violence. *Journal of family violence*, 25(2), 131-140. <https://doi.org/10.1007/s10896-009-9276-x>
- Campione-Barr, N., & Killoren, S. E. (2019). Love Them and Hate Them: The Developmental Appropriateness of Ambivalence in the Adolescent Sibling Relationship. *Child Development Perspectives*, 13(4), 221-226. <https://doi.org/10.1111/cdep.12345>
- East, P. L. (2009). Adolescents' relationships with siblings. In R. Lerner & L. Steinberg (Eds.), *Handbook of adolescent psychology* (pp. 43-73). Wiley.
- Emmery, K., & Loosveldt, G. (2020). Siblings in praktijk, onderzoek en beleid. In K. Emmery & G. Loosveldt (Eds.), *Broer of zus, de match van je leven. Fairness in siblingrelaties* (pp. 247-262). Antwerpen-Apeldoorn: Garant.
- Eriksen, S., & Jensen, V. (2006). All in the Family? Family Environment Factors in Sibling Violence. *Journal of family violence*, 21(8), 497-507. <https://doi.org/10.1007/s10896-006-9048-9>
- Eriksen, S., & Jensen, V. (2009). A push or a punch: Distinguishing the severity of sibling violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 24(1), 183-208.
- Hoffman, K. L., Kiecolt, K. J., & Edwards, J. N. (2005). Physical Violence Between Siblings A Theoretical and Empirical Analysis. *Journal of family issues*, 26(8), 1103-1130. <https://doi.org/10.1177/0192513x05277809>
- Katz, C., & Hamama, L. (2018). The sibling relationship in the context of child maltreatment: What do we know? What are the directions for the future? *Trauma, Violence, & Abuse*, 19(3), 343-351.
- Killoren, S. E., De Jesús, S. A. R., Updegraff, K. A., & Wheeler, L. A. (2017). Sibling relationship quality and Mexican-origin adolescents' and young adults' familism values and adjustment. *International journal of behavioral development*, 41(2), 155-164. <https://doi.org/10.1177/0165025415607084>
- Kim, J.-Y., McHale, S. M., Wayne Osgood, D., & Crouter, A. C. (2006). Longitudinal Course and Family Correlates of Sibling Relationships From Childhood Through Adolescence. *Child Development*, 77(6), 1746-1761. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2006.00971.x>
- Kramer, L. (2010). The Essential Ingredients of Successful Sibling Relationships: An Emerging Framework for Advancing Theory and Practice. *Child Development Perspectives*, 4(2), 80-86. <https://doi.org/10.1111/j.1750-8606.2010.00122.x>
- Lamb, M. E., & Sutton-Smith, B. (2014). *Sibling relationships: Their nature and significance across the lifespan*. Psychology Press.
- McGuire, S., McHale, S. M., & Updegraff, K. (1996). Children's perceptions of the sibling relationship in middle childhood: Connections within and between family relationships. *Personal Relationships*, 3(3), 229-239.
- Nowakowski-Sims, E., Dodd, V. J. N., & Tejeda, M. J. (2008). The relationship between severity of violence in the home and dating violence. *Journal of Forensic Nursing*, 4(4), 166-173.
- Perkins, N. H., & Meyers, A. (2020). The manifestation of physical and emotional sibling abuse across the lifespan and the need for social work intervention. *Journal of Family Social Work*, 23(4), 338-356.
- Sanders, R. (2017). *Sibling relationships: Theory and issues for practice*. Bloomsbury Publishing.
- Sanner, C., Russell, L. T., Coleman, M., & Ganong, L. (2018). Half-sibling and stepsibling relationships: A systematic integrative review. *Journal of family theory & review*, 10(4), 765-784.

- Straus, M. A. (1979). Measuring Intrafamily Conflict and Violence: The Conflict Tactics (CT) Scales. *Journal of Marriage and the Family*, 41(1), 75. <https://doi.org/10.2307/351733>
- Tucker, C. J., Finkelhor, D., Shattuck, A. M., & Turner, H. (2013). Prevalence and correlates of sibling victimization types. *Child Abuse & Neglect*, 37(4), 213-223.
- Tucker, C. J., Van Gundy, K. T., Wiesen-Martin, D., Hiley Sharp, E., Rebellon, C. J., & Stracuzzi, N. F. (2015). Proactive and reactive sibling aggression and adjustment in adolescence. *Journal of Interpersonal Violence*, 30(6), 965-987.